

УДК 378.147091.3

Олена БІДА

*доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології,
Закарпатський угорський інституту ім. Ференца Ракоці II
e-mail: tetyanna@ukr.net*

Ольга ШЕВЧЕНКО

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстр спорту СРСР
з художньої гімнастики, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені В. Винниченка*

Олександр КУЧАЙ

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ І СПОРТІ

Реформування освіти в Україні підштовхує до використання інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті, що є одним із перспективних напрямів розвитку освіти. Тому у статті уточнено зміст термінів «інновація» «педагогічна технологія».

Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не стільки теоретичне, скільки прагматичне значення, оскільки в умовах глобалізації стосується його історичного розвитку та перспектив, які пов'язані з так званими «високими технологіями».

Нашою метою є вдосконалення підготовки фахівців засобами інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті.

Усі інноваційні технології умовно можна поділити на чотири групи, залежно від доцільної для їх використання форми навчальної діяльності.

Розробка інноваційних педагогічних технологій у фізичному вихованні і спорті на сучасному етапі розвитку освіти має здійснюватися відповідно до критеріїв технологічності, які представлені у статті:

- науковості – опиратися на теоретичні положення педагогічної науки та методики викладання дисципліни, соціально визнані освітні цілі, перспективи модернізації освіти;*
- системності, що передбачає взаємодію частин та цілого в організації навчального середовища, в результаті чого фізичний розвиток молодого покоління є цілісним утворенням;*
- гарантованості, тобто похибка між запланованим та одержаним результатами має бути мінімальною;*
- керованості, тобто повного управління етапами роботи вчителя та учнів, які складають завершений цикл дій;*
- масовості – застосування технології не залежить від фізичної підготовки учнів, педагогічної майстерності вчителя та від типу навчальних закладів.*

Ключові слова: інноваційні технології, фізичне виховання і спорт, інновація, педагогічна технологія.

Особливістю сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації в державі є зміна якісних вимог до фахівця будь-якого профілю, що забезпечують його затребуваність на ринку праці, успішну та кваліфіковану професійну діяльність, фізичний стан, просування по службі, соціальну захищеність і плідну життєдіяльність в цілому.

Головний напрямок щодо формування особистості – використання можливостей освіти. Саме вона за допомогою своїх засобів розвиває інте-

лект і підвищує рівень компетентності людини в будь-якій сфері діяльності [1]. Тому гостро ставиться питання про перебудову вищої освіти, удосконалення системи підготовки фахівців. З цією метою потрібно вирішити проблему осучаснення змісту та підвищення ефективності навчання і виховання майбутніх фахівців за допомогою інноваційних технологій.

Одним із стратегічних напрямів процесу державотворення в Україні на сучасному етапі є

реформування системи вищої освіти. Основні завдання щодо її розбудови і докорінного оновлення визначені Законом України «Про освіту», Указом Президента України «Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні», національною програмою «Освіта» (Україна XXI століття), іншими документами.

Навчальний процес у вищих навчальних закладах освіти організовується з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної і навчально-методичної бази вищого закладу освіти, сучасних інформаційних технологій. Він орієнтується на формування освіченої, гармонійно та фізично розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до динамічних процесів в освітній та соціально-культурній сферах, галузях техніки і технологій, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки.

Нашою метою є вдосконалення підготовки фахівців засобами інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті.

Ми маємо підготувати інноваційного спеціаліста, який зможе впроваджувати в навчальний процес нові підходи, нові технології, нове мислення, ставлення до роботи з дітьми. Враховуючи зазначене, нами розроблена методична система підготовки творчого фахівця, яка базується на створених нами умовах: підготовлено й видано комплекс навчально-методичного забезпечення, застосовуються новітні технології, здійснюються сучасні підходи до навчання: диференційований, технологічний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний тощо.

В останні роки присвячені роботи проблемі інноваційної діяльності освітніх закладів. Так, висвітленню проблем педагогічної інноватики присвячені роботи І. Богданової, Л. Даниленко, Г. Коберник, М. Пашенко, І. Підласого, О. Пехоти, О. Пометун, О. Савченко та ін.

Для сучасного суспільства впровадження інноваційних технологій в освіту має не стільки теоретичне, скільки прагматичне значення, оскільки в умовах глобалізації стосується його історичного розвитку та перспектив, які пов'язані з так званими «високими технологіями».

У наш час термін «технологія» широко застосовується у сфері освіти. Водночас, зростання вимог до професійної підготовки фахівця вимагає якісно нових теоретичних і методичних підходів до підготовки студентської молоді, які дозволять їй в умовах вищого педагогічного навчального закладу не тільки опанувати основи наук і професійні вміння та навички, а й нові педагогічні дося-

гнення, інноваційні технології. Успішне оволодіння студентами інноваційними педагогічними технологіями допоможе їм органічно залучитися до педагогічної діяльності і відразу розпочати практичне застосування наукових знань на робочому місці.

Одними із основних завдань підготовки педагогічних кадрів відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 р. є системне підвищення якості освіти на інноваційній основі [2].

У сучасній педагогіці форми та методи викладання поділяються на традиційні й нетрадиційні. Завдання викладачів вищих педагогічних навчальних закладів полягає у виборі таких форм і методів навчання, які дозволили б кожному студенту проявити активність і творчість. Тобто поряд з традиційними формами та методами навчання мають місце специфічні [3]. До них належать: інформаційні (бесіда, бригадне навчання, демонстрація, консультування, лекція, експертиза), операційні (алгоритм, відеоконфронтація, самокритика, «роби так як я», лабораторні вправи), пошукові (аналіз конкретних ситуацій, ділова гра, ділова корзина, дискусія, форум, лабіринт дій, мозкова атака, реакція аудиторії, творчий діалог, проектування тощо), самостійного навчання. Зазначені форми та методи можна застосувати як для засвоєння нового матеріалу, так і для перевірки знань студентів. Вибір форм і методів залежить від мети, змісту та завдань навчального процесу, що спрямований на підготовку студентів до педагогічної діяльності. Сутність інтерактивного навчання, полягає саме в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної активної взаємодії всіх студентів. Усі інтерактивні технології умовно можна поділити на чотири групи, залежно від доцільності для їх використання форми навчальної діяльності:

1. Парну (робота суб'єкта з педагогом чи однолітками один на один).
2. Фронтальну (викладач навчає одночасно групу суб'єктів).
3. Групову або кооперативну (всі суб'єкти навчають один одного).
4. Індивідуальну (самостійну роботу суб'єкта).

Завдяки процесам взаємодії формується нестандартне, нешаблонне мислення. Це зумовлено тим, що навчально-виховний процес становить собою систему педагогічних ситуацій, що безперервно змінюються і викликають необхідність забезпечити відповідне гнучке, інтенсивне, концептуально багате професійне мислення педагога. Формування професійного мислення відбувається значно складніше, ніж оволодіння знаннями,

оскільки досить часто студенти не в змозі приймати самостійні рішення, відійти від вивченого зразка, висловлювати незалежні судження в тих чи інших педагогічних ситуаціях, передбачати можливі результати взаємодії з колективом, окремою особистістю [4].

Дж. Дьюї одним із перших розробив концепцію змісту освіти з елементами інноватизації, що було поштовхом для використання інноваційних технологій у школі:

- реальність навчального матеріалу (вивчаються ті речі, які мають життєве значення для дитини);
- цілісність (поєднання у пізнавальній діяльності розумових, фізичних та емоційно-вольових сил дитини);
- діяльнісний підхід у навчанні (введення в навчальні програми проєктів);
- проблемність у навчанні як обов'язкова умова розвитку самостійного і критичного мислення;
- ігрова діяльність як важливий засіб виховання молодших школярів;
- урахування інтересів дитини як першорядного чинника, що впливає на навчання [5].

Реформування освіти в Україні підштовхує до використання інноваційних технологій у фізичному вихованні і спорті, що є одним із перспективних напрямів розвитку освіти.

Уточнимо зміст термінів «інновація» «педагогічна технологія». Згідно із тлумаченням І. Дичківської інновація (лат. *innovatio* – оновлення, зміна) – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях [6]. Слово «інновація» складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [7]. У Законі України «Про інноваційну діяльність» [8], інновації – це новостворені й удосконалені технології, а також організаційно-технічні рішення, що істотно покращують структуру освітньої сфери.

Дослідники розглядають інновацію у двох аспектах: як процес і як продукт (результат) [9; 10].

Українські вчені вважають: «технологія в будь-якій сфері – це діяльність, яка максимально відбиває об'єктивні закони предметної сфери і тому забезпечує найбільшу для даних умов відповідність результату діяльності поставленим цілям» [11].

І. Прокопенко та В. Євдокимов дають таке визначення педагогічної технології – це «наукове і точне відтворення педагогічних дій, які гарантують успіх» [11].

На думку Г. К. Селевко поняття «педагогічна технологія» може бути представлена трьома аспектами:

- 1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання та проєктування педагогічних процесів;
- 2) процесуально-описовим: опис алгоритму процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;
- 3) процесуально-дієвим: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів [12].

Розробка інноваційних педагогічних технологій у фізичному вихованні і спорті на сучасному етапі розвитку освіти має здійснюватися відповідно до критеріїв технологічності:

- *науковості* – опиратися на теоретичні положення педагогічної науки та методики викладання дисципліни, соціально визнані освітні цілі, перспективи модернізації освіти;
- *системності*, що передбачає взаємодію частин та цілого в організації навчального середовища, в результаті чого фізичний розвиток молодого покоління є цілісним утворенням;
- *гарантованості*, тобто похибка між запланованим та одержаним результатами має бути мінімальною;
- *керованості*, тобто повного управління етапами роботи вчителя та учнів, які складають завершений цикл таких дій:
  - а) діагностика вихідного рівня знань із фізичного виховання і спорту (вибір функцій та метрики початкового діагностування);
  - б) цілепокладання, довгострокове планування (складання індивідуальних програм розвитку чи корекції знань учнів, структурування змісту навчання);
  - в) побудова робочого проєкту навчальної діяльності (вибір методів дидактичного моделювання діяльності учнів, побудова технологічного ланцюжка);
  - г) процесуальна реалізація проєкту (моніторинг або цільовий зворотній зв'язок);
  - д) аналіз даних діагностування (з теми, розділу; рівня засвоєння знань; рівня сформованості операційних компонентів мислення; досвіду творчої діяльності);
  - е) оцінка результатів навчальної діяльності учня та самооцінка педагогічних досягнень вчителя;
- *масовості* – застосування технології не залежить від фізичної підготовки учнів, педагогічної майстерності вчителя та від типу навчальних закладів [2].

Для задоволення сучасних вимог роботодавців до спеціалістів необхідний новий підхід до

особистості нової формації, до творчого, мобільного, конкурентоспроможного, морально зрілого, професійно-культурного, фізично підготовленого професіонала, готового до активної життєдіяль-

ності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання. Тому, навчання студентів засобами інтерактивних технологій, є конче необхідним у сьогоденні.

Список використаних джерел

1. Цехмістер Я. В. Допрофесійна підготовка учнів у ліцеї медичного профілю: теорія і практика: Монографія / Я. В. Цехмістер. – К. : Наукова думка, 2002. – 620с., с.14
2. Ліба Оксана Миколаївна. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інноваційних технологій навчання математики в школі. Хмельницький національний університет, 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. – Хмельницький – 2016 – 358 с.
3. Кучай О. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій / О. В. Кучай // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – Випуск № 34(247). – 2012. – С. 137-140.
4. Формування культури спілкування у процесі професійної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Р. Б. Веселівський, С. В. Зінченко, Ю. Г. Сукач // Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. праць / за ред. С. М. Козяра, Н. Г. Ничкало. – К.-Л. : ЛДУ БЖД, 2015. – Вип. 4. – Частина 1. – С. 137-140.
5. Дьюи Дж. Школа и общество / Джон Дьюи ; пер. с англ. – М. : Работник просвещения, 1925. – 127 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с., с. 11.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 338.
8. Закон України «Про інноваційну діяльність // Відомості Верховної Ради України». – 2002. – № 36.
9. Біда О. Пошук ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг у ВНЗ / О. Біда, Л. Прокопенко // Рідна школа. – 2011. – № 10. – С. 8-10.
10. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
11. Нісімчук А. С. Педагогічна технологія : підруч. / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, І. О. Смолюк. – К. : Четверта хвиля, 2003. – 224 с. – С. 5.
12. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с. – С. 50-51.

References

1. Tsekhmister Y.V. (2002) Doprofesiyna pidhotovka uchniv u litseyi medychnoho profilyu: teoriya i praktyka [Pre-professional training of students in the Lyceum of a medical profile: theory and practice]: Monohrafiya. K.: Naukova dumka, 620.
2. Liba Oksana Mykolayivna. (2016) Formuvannya hotovnosti maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do zastosuvannya innovatsiynykh tekhnolohiy navchannya matematyky v shkoli [Formation of the readiness of future primary school teachers for the application of innovative technologies for teaching mathematics at school]. Khmelnytskyu natsionalny universytet, 13.00.04 – teoriya ta metodyka profesiynoyi osvity. Dysertatsiya na zdobuttya naukovoho stupenya kandydata pedahohichnykh nauk. Khmelnytskyu, 358.
3. Kuchai O. (2012) Osoblyvosti pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv zasobamy multymediynykh tekhnolohiy [Features of the preparation of future teachers of elementary school by means of multimedia technologies] / O. V. Kuchai. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*. Seriya: Pedahohichni nauky. Vypusk № 34(247). 137-140.
4. Formuvannya kultury spilkuvannya u protsesi profesiynoyi pidhotovky studentiv vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [Formation of the culture of communication in the process of professional training of students of higher pedagogical educational institutions] / R.B. Veselivskyy, S.V. Zinchenko, YU.H. Sukach. *Informatsiyno-komunikatsiyni tekhnolohiyi v suchasniy osviti: dosvid, problemy, perspektyvy: zb. nauk. prats / za red. S.M. Kozyara, N.H. Nychkalo*. K.-L.: LDU BZHD, 2015. Vyp. 4. Chastyna 1. 137-140.
5. Dyui Dzh. (1925) Shkola i obshchestvo [School and Society] / Dzhon Dyui ; per. s anhl. M. : Rabotnyk prosveshchenyya, 127.
6. Dychkivska I. M. (2004) Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi : navch. posib. [Innovative pedagogical technologies: teaching. manual] / I. M. Dychkivska. – K. : Akademvydav, 352.
7. Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of Education] / Akad. ped. nauk Ukrayiny ; holov. red. V. H. Kremen. K. : Yurinkom Inter, 2008. 1040.
8. Zakon Ukrayiny «Pro innovatsiynu diyalnist [The Law of Ukraine "On Innovation Activity"]. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny». 2002. № 36.
9. Bida O. (2011) Poshuk efektyvnykh shlyakhiv pidvyshchennya yakosti osvitnikh posluh u VNZ [earching for effective ways to improve the quality of educational services in higher educational institutions] / O. Bida, L. Prokopenko. *Ridna shkola*. № 10. 8-10.
10. Dychkivska I. M. (2004) Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi : navch. posib. [Innovative pedagogical technologies: teaching. manual] / I. M. Dychkivska. K. : Akademvydav, 352.
11. Nisimchuk A. S. (2003) Pedahohichna tekhnolohiya [Pedagogical technology]: pidruch. / A. S. Nisimchuk, O. S. Padalka, I. O. Smolyuk. K. : Chetverta khvylya, 224.
12. Selevko H. K. (2006) Éntsyklopedyya obrazovatelnykh tekhnolohyy [Encyclopedia of Educational Technologies]: v 2 t. / H. K. Selevko. M. : NYU shkolnykh tekhnolohyy., T. 1. 816.

Біда Е. А., Шевченко О. В., Кучай А. В. Инновационные технологии в физическом воспитании и спорте

Реформирование образования в Украине подталкивает к использованию инновационных технологий в физическом воспитании и спорте, что является перспективным направлением развития образования. Поэтому в статье уточнено содержание терминов «инновация» «педагогическая технология».

Для современного общества внедрения инновационных технологий в образование имеет не столько теоретическое, сколько прагматическое значение, поскольку в условиях глобализации касается его исторического развития и перспектив, связанных с так называемыми «высокими технологиями».

Нашей целью является совершенствование подготовки специалистов средствами инновационных технологий в физическом воспитании и спорте. Все инновационные технологии условно можно разделить на четыре группы в зависимости от целесообразной для их использования формы учебной деятельности.

Разработка инновационных педагогических технологий в физическом воспитании и спорте на современном этапе развития образования должно осуществляться в соответствии с критериями технологичности, которые представлены в статье:

- научности – опираться на теоретические положения педагогической науки и методики преподавания дисциплины, социально признанные образовательные цели, перспективы модернизации образования;*
- системности, предполагающей взаимодействие частей и целого в организации учебной среды, в результате чего физическое развитие молодого поколения является целостным образованием;*
- гарантированности, то есть погрешность между запланированным и полученным результатами должна быть минимальной;*
- управляемости, то есть полного управления этапами работы учителя и учеников, которые составляют завершённый цикл действий;*
- массовости – применение технологии не зависит от физической подготовки учащихся, педагогического мастерства учителя и от типа учебных заведений.*

Ключевые слова: инновационные технологии, физическое воспитание и спорт, инновация, педагогическая технология.

Bida O. A. Shevchenko O. V., Kuchay A. V. Innovative technologies in physical education and sports

Reforming education in Ukraine pushes for the use of innovative technologies in physical education and sports, which is one of the promising directions of education development. Therefore, the article clarifies the meaning of the terms «innovation» as «pedagogical technology».

For a modern society, the introduction of innovative technologies into education has not so much theoretical but pragmatic value as in the context of globalization it concerns its historical development and the prospects that are associated with so-called «high technologies».

Our goal is to improve the training of specialists by means of innovative technologies in physical education and sports.

All innovative technologies can be conditionally divided into four groups, depending on the expedient for their use of educational activities. Development of innovative pedagogical technologies in physical education and sports at the present stage of development of education should be carried out in accordance with the criteria of technologicality, which are presented in the article:

- scientific – to rely on the theoretical positions of pedagogical science and methods of teaching discipline, socially recognized educational goals, prospects for the modernization of education;*
- systematic, which involves the interaction of parts and the whole in the organization of the learning environment, resulting in the physical development of the younger generation is a coherent entity;*
- guarantee, that is, the error between the planned and achieved results should be minimal;*
- manageability, ie complete management of the stages of work of the teacher and students, which constitute a complete cycle of actions;*
- massage – the use of technology does not depend on the physical training of students, the teacher's teaching skills and the type of educational institution.*

Key words: innovative technologies, physical education and sport, innovation, pedagogical technology.